

УДК 811.161.2

Ольга СЬОМІНА

ДИНАМІКА СКЛАДНОГО СПОЛУЧНИКОВОГО РЕЧЕННЯ В СХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ

Статтю присвячено вивченню динаміки синтаксичного рівня в східноподільських говірках, зокрема складного сполучникового речення. Встановлено, що синтаксичний рівень східноподільських говірок за майже століття зазнав певних, але незначних змін. Інколи особливості синтаксичного рівня складно встановити, оскільки в суцільному потоці мовлення не завжди вдається відрізнити складносурядні й прості речення. Ті сполучники, які входили до структури складного речення на початку ХХ століття, використовують і в наш час. Деякі з них вживаються в різних фонетичних варіантах, окремі зникли з говірки. Стаття не вичерпує всіх проблем вивчення динаміки синтаксичного рівня східноподільських говірок, а лише певною мірою окреслює перспективу дослідження.

Ключові слова: східноподільські говірки, складне сполучникове речення, динаміка синтаксичного рівня.

Український діалектний синтаксис є найменш дослідженим рівнем діалектної мови, що, ймовірно, зумовлено, на думку С. П. Бевзенка, тим, що питома вага власне діалектних синтаксичних явищ порівняно невелика, і українські діалекти розрізняються між собою на рівні синтаксису відчутно менше, ніж на рівні морфології та фонетики¹. Аналіз праць про синтаксис окремих ареалів української мови (Бевзенко С. П. «До характеристики синтаксичних особливостей українських діалектів», «Про діалектні відмінності української мови на синтаксичному рівні», Лизанець П. М. «Із спостережень над орудним знаряддям з прийменником з (*из, с, ис*) у карпатських говорах», Дзендзелівський Й. О. «Спостереження над синтаксисом українських говірок Нижнього Подністров'я», Перетятко Л. М. «До характеристики південноволинських говорів (синтаксис простого речення)» та ін.) засвідчує, що синтаксис жодного з них системно не вивчений, а окремі системні дослідження були проведені більше, як півстоліття тому (Добош В. І. «Синтаксис українських південнокарпатських говорів»). Синтаксис східноподільських говірок репрезентовано лише в праці Є. М. Рудницького «Зложене речення в гуманських діалектах», опублікованій у 1929 році в «Українському діалектологічному збірнику».

---

¹ Бевзенко С. П. Про діалектні відмінності української мови на синтаксичному рівні / С. П. Бевзенко. – Мовознавство. – 1976. – № 4. – С. 46.

Отже, актуальність нашого дослідження зумовлена відсутністю системного опису синтаксичного рівня українських діалектів взагалі і східноpodільських говірок, зокрема.

Записи зв'язних текстів майже столітньої давнини, здійснені Є. Рудницьким, аналіз їх синтаксичних особливостей та тексти сучасних дослідниць східноpodільських говірок спонукають до з'ясування динаміки синтаксичного рівня східноpodільських говірок, що визначаємо завданням цієї статті. У Є. Рудницького «гуманськими» названо говірки «колишнього Гуманського повіту, частини колишніх Тарашанського, Липовецького, Звенигородського, Гайсинського повітів» (Рудницький, с. 211), що за сучасними діалектологічними класифікаціями є східноpodільськими.

Об'єктом дослідження є динаміка синтаксичного рівня східноpodільських говірок, оскільки «зіставивши мовні субстанції чітко окреслених хронологічних зрізів, можна відзначити лінії розвитку мовних рівнів, що мають свої набори розвитку системи»².

Предмет дослідження – складне речення в східноpodільських говірках.

Джерелами дослідження стали праця Є. М. Рудницького «Зложене речення в гуманських діалектах» та сучасні записи зв'язних текстів дослідниць східноpodільських говірок, зокрема Мартинової Г. І. «Говірки Черкащини», Тищенко Т. М. «Східноpodільський родильний обряд: лексикографічний і текстовий описи», додатки текстів до дисертацій Березовської Г. Г. «Структурна організація та географія назв традиційного одягу та прикрас у східноpodільських говірках», Поліщук Л. Б. «Структурна організація та географія назв традиційного будівництва в східноpodільських говірках» та власні польові записи.

Складне речення (у Є. Рудницького – зложене) – синтаксична конструкція, утворювана поєднанням щонайменше двох складових частин, кожна з яких являє собою предикативну одиницю, ізоморфну за визначальними принципами внутрішньої організації з простим реченням односкладної або двоскладної будови³.

Ф. Т. Жилко у книзі «Нариси з діалектології української мови» зауважує, що «загалом у діалектах структура складних речень простіша, ніж у літературній мові... У діалектах більш поширені складносурядні речення, ніж складнопідрядні»⁴.

Складносурядні речення бувають єднальні, розділові, градаційні, зіставні, протиставні⁵. Відповідно, сурядні речення приєднуються сполучниками єднальними (*і, й, та* тощо), розділовими (*або, чи, або...або, то...то* тощо), зіставним (*а*), протиставними (*а, але, та, зате, проте, однак* тощо), градаційними (*не тільки...а й, не тільки...але й* тощо).

Складнопідрядне речення – це різновид складного речення, дві або більше предикативних частин якого поєднано підрядним зв'язком⁶.

² Глуховцева К. Д. Динаміка українських східнослобожанських говірок : монографія / Катерина Дмитрівна Глуховцева. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – С. 15.

³ Українська мова : Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), М. П. Зяблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 600.

⁴ Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. – К.: Наукова думка, 1966. – С. 122–123.

⁵ Українська мова : Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), М. П. Зяблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 604.

⁶ Там само. – С. 603.

Є. Рудницький, досліджуючи «зложене речення в гуманських діалектах», вказує на особливості сполучникових складносурядних та складнопідрядних речень. Серед складносурядних дослідник виділяє речення з послідовним чергуванням подій, рівнорядні речення, що вказують на одночасовість подій. Серед складнопідрядних він виділяє речення з підрядними, або «побічними», способовими протиставними, причиновими, умовними, допустовими, причиново-допустовими, часу, порівняльними реченнями (Рудницький, с. 228).

I. Складносурядні речення з послідовністю та одночасовістю подій.

1. Науковець зауважує, що при утворенні складносурядних речень використано сполучники *і, та, та й*, хоча чітко простежити, у яких саме випадках кожен конкретно практично неможливо, можна лише окреслити випадки, коли більш чи менш зручно мовцеві використовувати той чи інший сполучник. На думку дослідника, частини сурядного речення поєднуються сполучником *і*, коли вони передають послідовну зміну подій: *Брама відчинилась, і вони зайшли в двір* (Рудницький, с. 215); *Найвишись повставали, і баба каже* (Рудницький, с. 215). Часова послідовність передана в таких прикладах дуже виразно, тому інколи сполучник *і* заступає *тоді*: *Дивиться пан, як хлопчик горе, тоді каже* (Рудницький, с. 215); *Береш бруска, намочив водою, тоді гостриш* (Рудницький, с. 215).

У сучасних текстах таких прикладів незначна кількість. Це, очевидно, зумовлено тим, що в потоці мовлення складно відрізнити речення, зокрема безсполучникові складні й прості, складносурядні й прості. Для передавання послідовної зміни подій мовці використовують складносурядні речення, частини якого поєднує сполучник *і*. Найчастіше це речення, у яких подано інформацію про порядок певних дій, зокрема обрядодій: *принесли хре^ну чену го нуку / і на зад положили на по^ндушку / і то^нді с^ндають за с^нт^ніл* (Тищенко); *з око^нлота випле^нтуть / густен^нко йо^нго об^нмашчуйут кв^ніт^нками і приби^нвайут до д^нверей / і це була та^нка заш^нч^ніта* (Поліщук, 374); *ди^нтина ота^нко / руки замотали йі^нйі / і во^нно й ні поворуши^нц^на* (Мартінова с. 840).

Сучасні записи засвідчують, що інколи єднальну функцію виконує сполучник *а*, який заступає сполучник *і*: *ви^нгон^нат мур кругом хати б^ніл^нший / а хата усе^н редин^н і та оста^нйец^на / ко^нробка / а то^нді вал^нат ту хату / винос^нат усе і не^нре^нс^нт^ненка робл^нат* (Поліщук, с. 374). Інколи сполучне слово *тоді* заступає *потом*: *у кут^нку с^нтавили в^нішка м^нітло^нйу у верх / у глу^нхий кут^нок на зах^нід / шоб було чисто у хат^ні // поки не^н зви^нд^нут с^нц^ніні і не^н наки^ндають с^нтел^ну / в^нін сто^нйіт / **потом** цим самим в^нінком за^нм^нітайут / а **потом** виносат у са^нраі* (Поліщук, с. 399).

2. У дослідженнях Є. М. Рудницького з'ясовано, що сурядні речення причиново-наслідкового типу теж поєднуються за допомогою сполучника *і*: *Набили йому, і він плаче* (Рудницький, с. 215).

3. Сполучник *і* в українській мові, як і в багатьох інших, має значення прислівника *навіть*: *Цілий вік за роботою, і свята не бачила* (Рудницький, с. 215).

4. У реченнях із негативною інформацією сполучник *і* може чергуватися із заперечним *ні*: *І хата не заметяна, ні гобід не звараний* (Рудницький, с. 216).

5. За допомогою сполучника *і* відбувається так зване механічне зчеплення речень: *Був собі чоловік і жінка, і були вони дуже бідні. І мали вони худу коняку. І коняка була така бідна, що чуть не здохла.* Є. М. Рудницький зауважує, що такі синтаксичні конструкції можуть вказувати на мовну бідність інформатора, або ж такі речення демонструють анафору. У сучасних східноподільських говірках вдалося зафіксувати таке явище, наприклад: *Посе^нреде^нні буу с^нволок / в^нін*

заўж'ди виступаў ў хату / і йо'го об'мас'ц'ували кра'с'иво / і на с'волок заўж'ди ч'іп'л'али там / карточкі йа'к'іс' / та'ке ўс'о (Поліщук, с. 377); бу'ли та'к'і баб'ки / і во'ни хо'дили до бабок / і баб'ки там ма'ли та'ке 'з'іл':а / і во'ни пи'ли / шоб не' ма'ти д'ітеї (Тищенко, с. 156).

6. Речення, які передають одночасність подій, поєднувалися *голова болить, та все кашляю* (Рудницький, с. 217) і поєднуються *були жи'ди / та во'ни торгували о'це ўс'о / та йіх у фуру наї'мали* (Мартінова, с. 840) за допомогою сполучника *та*.

У складнопідрядних реченнях підрядні частини можуть поєднуватися за допомогою сполучника *та*: *Стали робити, не знаючи покою, аби бути люд'ми та шоб нас хазяї не цурались* (Рудницький, с. 218).

7. За допомогою сполучника *таї* приєднується остання частина складного речення. Цей сполучник Є. М. Рудницький називає кінцевим. *Ви два карбованці спускаєте, я два набавлю, таї будемо куми* (Рудницький, с. 218).

У сучасних східнопоміських говірках сполучник *таї* у більшості складноурядних речень із послідовністю подій приєднує кінцеву предикативну частину: *Робили полот'но / та бі'лили коло р'ічки / парили / бі'ленке во'но ўже / таї шили со'рочки* (Мартінова, с. 847); *Родилос'а / таї ўже поўзун'ки нат'агаїут* (Тищенко, с. 210). Рідше фіксуємо речення, у яких усі предикативні частини приєднуються за допомогою сполучника *таї*: *йа ўже йа'к ос'таласа пі'сла вої'ни / таї пра'ли ку'ж'іл' / л'он о'той / таї пра'ду ку'ж'іл' / рад'но / чи там полот'но ро'бити / таї о'та'ко ск'лала но'ги* (Мартінова, с. 840).

П. Для поєднання частин складноурядних речень із протиставними відношеннями в східнопоміських говірках на початку ХХ століття мовці використовували сполучники *а, та, таї, але, тале, проте, таки, так, тільки, лиш*.

1. Є. М. Рудницький, проаналізувавши тексти, зауважив, що сполучник *а* вживається рідше порівняно з іншими й легко може бути замінений сполучником *і*: *Гуманський дурень з чужого воза бере, а на свій кладе* (Рудницький, с. 219).

2. Сполучник *але* використовували для більшого контрасту, хоча мовці легко обходилися і без нього: *Хотів напитися, але побачив у кварти грязюку* (Рудницький, с. 220). Є. М. Рудницький зафіксував і складний сполучник, утворений із протиставних *та + але, – тале*: *Не хтілось їсти, тале повечеряв* (Рудницький, с. 220), зауваживши, що його доводилося спостерігати в мові старих людей з відтінком *та разом з тим, або та проте*. Нам такого сполучника не вдалося зафіксувати. Послідовно в досліджуваних говірках вживається сполучник *але*: *У'ходини у но'ву хату / не'ре'сил'али у но'ву хату // ну о'це ш і то'д'і робл'ат' ново'с'іл'а // не' було у нас бат'ушки / таї не' ос'в'ачували / а ти'пер н'і'то не' пере'ходить' у ха'ти / але бат'ушка до'лжен ос'ів'атити* (Поліщук, с. 381); *По за'кону не' можна / але л'уди робл'ат'* (Поліщук, с. 389). Фонетичний варіант сполучника *али* також зафіксований, проте не є частовживаним: *али во'ни шчи'талис'а / хаз'аїї / куркул'і; було / али дуже р'ідко* (Мартінова, с. 841). Частіше за *але* в протиставних реченнях на початку ХХ століття зафіксовано сполучники *так, таки, все таки, проте, тільки, лиш*: *Просила, молила, таки ніяк не хоче* (Рудницький, с. 222), але наші джерела не показують такого явища.

3. Зафіксовано Є. М. Рудницьким і сполучник *но*, який він називає запозиченим і властивим для чоловіків і молоді, а для старшого покоління – рідко: *Гарна дівка, но мати лиха* (Рудницький, с. 222). Із текстів, уміщених у книзі «Східнопоміський родильний обряд: лексикографічний і текстовий описи», з'ясовуємо, що такий сполучник, хоч і не часто, але також властивий і

мовленню жінок: *Треба прац'ювати фізично / но так / щоб не^у перештома л'атис'а* (Тищенко, с. 200); *Баба робила купил'і / но не ісл'а род'іу вона не^у робила купил'і / а до род'іу* (Тищенко, с. 216).

III. Сурядні речення з повторюваними розділовими сполучниками або – або, чи – чи, хоч – хоч, що – що мають відтінки альтернативи чи потенційності й не відповідають літературній нормі: *Мій Петро чогось грубо змолв: чи то камінь не накований був, чи то що інше – бог його знає* (Рудницький, с. 221).

IV. У причинових підрядних реченнях для зв'язку використовують *бо* (найчастіше), *що*, *як* (*а що*, *а як*), *тому*, *через те*, *що* : *Зіня знов слаба, то я вже там, бо нема кому робити* (Рудницький, с. 221); *Через те дурний, бо боїться* (Рудницький, с. 222). У сучасних східнопоміських говірках причинові підрядні речення теж найчастіше приєднуються за допомогою сполучника *бо*, рідше *тому що*; *через те, що*; *того, що*: *Кадали ран'іше / що йак л'удина приходила ў гост'і / що кадали не стої на по роз'і / бо не^у можна стоїати на по роз'і / бо ще йе д'іучата / зам'іж виходити треба* (Поліщук, с. 383); *Йак закла дали с'волок треба / щоб було тихо // ни можна зр'укати / тому що нишча д'імо буде ў нов'ї хат'і* (Поліщук, с. 382); *не можна щоб парубок / що їде ў арм'їу / ставаў на по р'іг / того що була погана пр'їм'ета / щоб в'ін йак не ішоў / так і пришоў / не^у зашпортк нуєса не іде* (Поліщук, с. 392).

V. Підрядні умови приєднуються до головного за допомогою сполучників *якби*, *коли б*, *щоб*, *як*, *коли*, *що*: *Коли б я чари знала, то я б його зачарувала* (Рудницький, с. 224). У сучасних східнопоміських говірках відзначено для приєднання підрядних умови до головної частини речення цих сполучників: *Якшо вугол стоїт' на сх-ід / то буде сонце ўран'їшн'е ў ха'ї ўден' з п'їд'н'а ў хат'і і туди ж в'їкно / то із'аходу буде ў хат'і // т'їл'ки при ч'їлком до вулиц'і* (Поліщук, с. 388); *Якшо високо снїй сл'едуйущий / респ'ічати ў ц'ому роц'і не ід'мурок* (Поліщук, с. 389); *Як за що ўх'ватиц'а / то д'ї ў д'їтини буде там родиме п'їат'но* (Тищенко, с. 171). Зрідка фіксуємо складнопідрядні речення з підрядними умови, приєднаними за допомогою сполучника *їєсл'і* : *їєсл'і ти його (домовика) не^у задоб'риў / у хат'і добра не^у буде* (Поліщук, с. 392).

VI. Допустові речення приєднуються за допомогою сполучників *хоч* (*хоць*, *хоть*, *хоча*, *хочай*), *аби*, *рідше що*, *нехай*: *Хоч би мовчала, як не знаєш* (Рудницький, с. 226); *Хочай він дурень, але вгледів злодія* (Рудницький, с. 226); *Не хтів там бути, що і гроші великі платили* (Рудницький, с. 226); *Нехай він і брат мені, а я всю правду скажу* (Рудницький, с. 226). У сучасних складнопідрядних із підрядною допустовою частиною мовці використовують сполучник *хоч* (*хот*, *хотя*): *хоч не^у можна / але^у / що ти йому скаже^ш* (Тищенко, с. 303).

VII. Речення мети приєднуються за допомогою сполучників *щоб*, *аби*: *щоб хто не вкрав, занеси в хату* (Рудницький, с. 226).

Зауважимо, що в сучасних східнопоміських говірках частіше вживається сполучник *щоб* та його фонетичний варіант *шоб*, що засвідчують такі приклади: *Робили з досок доўгий ст'їл / шчоб ус'ї с'їдали* (Мартинова, с. 379); *Тод'ї виши вали / шоб гарн'ї були* (Мартинова, с. 838); *Ой даї нам Боже мокреїе л'їто / шоб ро дило нам жито* (Мартинова, с. 782); *Коли заст'ройували хату / то мак обси пали / шоб цему домовику м'їсце пон'равилос'* (Поліщук, с. 382); *Шоб дитина ш'вич'е не ішла / стаў'ат' йїїї на р'їїнен'ке м'їсце / чи кругом ст'їл'чика / шоб воно ходило* (Тищенко, с. 366). Сполучник *аби* у текстах фіксується дуже рідко: *Хату ст'ройат / коли хочут' / аби по чати не^у ў високо снїй* (Поліщук, с. 385).

VIII. Речення часу приєднувалися за допомогою сполучників *як, коли, поки, заким, скоро, що*: *Як ця зима зійде, літо буде* (Рудницький, с. 227). У сучасних складнопідрядних реченнях із підрядними часу широко вживаними є сполучники *коли, як*: *Коли настане те^н пло / зе^н мл'а об'ігр'ійці'а / можна вал'ку'вати / ст'ройіти* (Поліщук, с. 388); *Як ку'пайут' / м'ірайут' ді'тину на'хрест* (Тищенко, с. 293); *Як почи'нали буду'вати хату виби'рали с'таршого м'айстра* (Поліщук, с. 392).

Сполучник *заким*, зауважує Є. М. Рудницький, вживається рідше, ніж *поки*. Ми не відзначили в сучасних текстах його функціонування, хоча АУМ (I, к. № 271) вказує на високу активність цього слова у східноpodільських говірках у середині минулого століття.

IX. Речення способу дії поєднуються за допомогою *аж, що, що аж*: *Я мняв, що аж піт з лоба виступив* (Рудницький, с. 228); *Так вморилась, що ледве живу* (Рудницький, с. 229). Такі конструкції зберігаються і в сучасних говірках: *Отам йа'кус' за'мотали пил'онку із де^нс'ачанойі ган'ч'ірки / з де^нс'ачаного полот'на / так по'вила / шо ка'зали аж' рубчики на т'ї ді'тин'і з'нати* (Тищенко, с. 29). *Це йа'к хтос' ни зу'гарній та'кії / йа'кії се^нбе ни догл'а'дає / ни догл'а'дає ді'тини / шо аж' на голо'ві нароста ко'шул'а* (Тищенко, с. 68);

X. Порівняльні речення приєднуються за допомогою сполучників *як, мов, немов, ніби, наче (неначе)*: *Це така правда, як вош кашляє* (Рудницький, с. 229).

Отже, синтаксичний рівень східноpodільських говірок за майже століття зазнав певних, але незначних змін. Інколи особливості синтаксичного рівня складно встановити, оскільки в суцільному потоці мовлення не завжди вдається відрізнити складносурядні й прості речення. Ті сполучники, які входили до структури складного речення на початку ХХ століття, використовують і в наш час. Деякі з них вживаються в різних фонетичних варіантах (*щоб – шоб, але – али*), окремі зникли з говірок (*тале*).

Рідше в сучасних говірках фіксують розділові сполучники *чи – чи, хоч – хоч, що – що, то – то*, а також градаційні (*не тільки...а й, не тільки...але й* тощо).

Стаття не вичерпує всіх проблем вивчення динаміки синтаксичного рівня східноpodільських говірок, а лише певною мірою окреслює перспективу дослідження.

Список використаних джерел та їх умовних позначень

АУМ I – Атлас української мови : в 3-х т. – Т. 1. Полісся, Наддніпрянщина і суміжні землі / ред. кол.: І. Г. Матвіяс (голова), Я. В. Закревська та ін. – К. : Наук. думка, 1984. – 498 с., карт.

Березовська – Березовська Г. Г. Структурна організація та географія назв традиційного одягу та прикрас у східноpodільських говірках : дис... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / Г. Г. Березовська. – К., 2011. – 393 с.

Мартінова – Говірки Черкащини. Збірник діалектних текстів (з додатком CD «Говірки Черкащини») / Упорядники: Г. І. Мартінова, Т. В. Щербина, А. А. Таран. – Черкаси, 2013. – 881 с.

Поліщук – Поліщук Л. Б. Структурна організація та географія назв традиційного будівництва в східноpodільських говірках : дис... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / Поліщук Л. Б. – Умань, 2015. – 424 с.

Рудницький – Рудницький Є. М. Зложене речення в гуманських діалектах / Є. М. Рудницький // Український діалектологічний збірник. – К., 1929. – Кн. 2. – С. 211–230.

Тищенко – Тищенко Т. М. Східноpodільський родильний обряд : лексикографічний і текстовий описи / Т. М. Тищенко. – Умань : РВЦ «Візаві», 2014.–392 с.

Ольга Сёмина

**Динамика сложного союзного предложения
в восточноподольских диалектах.**

Статья посвящена изучению динамики синтаксического уровня в восточноподольских говорах, в частности сложного союзного предложения. Установлено, что синтаксический уровень восточноподольских говоров за почти столетие потерпел определённых, но незначительных перемен. Иногда особенности синтаксического уровня сложно установить, поскольку в сплошном потоке речи не всегда удаётся отличить сложносочинённое и простые предложения. Те союзы, которые входили в структуру сложного предложения в начале XX столетия, используют и в наше время. Некоторые из них употребляются в разных фонетических вариантах, отдельные исчезли из говора. Статья не исчерпывает всех проблем изучения динамики синтаксического уровня восточноподольских говоров, а только в некоторой мере очерчивает перспективу исследования.

Ключевые слова: восточноподольские говоры, сложное союзное предложение, динамика синтаксического уровня.

Olga Siomina

The dynamics of the complex syndetic sentence in the Eastern Podil dialects.

The article is devoted to the process of studying the dynamics of the syntactic level in the Eastern Podil dialects and of the complex syndetic sentence in particular. It is proved that the syntactic level wasn't greatly changed during the last century. But it is sometimes difficult to denote the peculiarities of the syntactic level. It's not easy to differentiate compound and simple sentences because of speech fluency. It must be noted that those conjunctions of the complex sentence of the early XXth century are used now too. Some of them have different phonetic variants, some of them have disappeared from the dialect. The article doesn't solve all the problems of the topic but it draws the prospects of its further research.

Key words: Eastern Podil dialects, complex syndetic sentence, dynamics of syntactic level.